

مرکز مدیریت حوزه علمیه قم

معاونت آموزش

مدیریت امتحانات

بسمه تعالی

امتحانات پایان سال - خرداد ۱۳۸۸

پاسخنامه

پایه :		۳	موضوع :	بلاغت
تاریخ :		۸۸/۳/۲۴	ساعت :	۸

نام کتاب: مختصر المعانی، از الباب التاسع فی الایجاز تا پایان کتاب

لطفاً به همه سؤالات تستی و ۸ سؤال تشریحی پاسخ دهید، در صورت پاسخ به همه به سؤال آخر نمره داده نمی‌شود (تستی ۱ و تشریحی ۲ نمره)

تستی:

۱. التشبيه فی الاصطلاح هو الدلالة على مشاركة أمر لأمر آخر فی معنى د
 - أ. على وجه الاستعارة الحقيقية ☐
 - ب. على وجه الاستعارة بالكنایة ☐
 - ج. على وجه التجريد ☐
 - د. لا على وجه من الوجوه الثلاثة ☒
۲. «الید» إذا استعملت فی النعمة فهي أ
 - أ. مجاز مفرد مرسل ☒
 - ب. استعاره ☐
 - ج. تشبیه ☐
 - د. کنایة ☐
۳. کنایه در «زید طویل النجاد» از طول قامت، و در «زید عریض القفا» از بلاهت و کودنی به ترتیب می‌باشد. ب
 - أ. بعيد - بعيد ☐
 - ب. قريب - قريب ☒
 - ج. بعيد - قريب ☐
 - د. قريب - بعيد ☐
۴. وإذا ولی أحد المتجانسين الآخر سَمیَ الجناس د
 - أ. مزدوجاً ☐
 - ب. مردداً ☐
 - ج. مکرراً ☐
 - د. مزدوجاً و مکرراً و مردداً ☒

تشریحی:

۱. ایجاز قصر و ایجاز حذف را با ذکر مثال توضیح دهید.
 - ایجاز القصر ما ليس بحذف نحو قوله تعالى: «ولکم فی القصاص حیاة فإن معناه کثیر ولفظه یسیر» ولا حذف فیه.
 - وایجاز الحذف هو ما کان بحذف نحو: واسأل القرية أی: أهل القرية.
- * «ويتأتى إبراد المعنى الواحد بطرق مختلفة فی وضوح الدلالة العقلية علیه، لجواز أن تختلف مراتب اللزوم فی الوضوح».
۲. عبارت فوق را توضیح دهید.
 - و آوردن معنای واحد به طرقي که در خفاء و وضوح دلالت در معنای مراد، اختلاف داشته باشند در دلالت عقلیه یعنی تضمینیه و التزامیه ممکن است چون مراتب لزوم [الف] اجزاء نسبت به کل در دلالت تضمینیه؛ و ب) مراتب لزوم لوازم برای ملزوم در دلالت التزامیه] متعدد است.

- * «المجاز المفرد هو الكلمة المستعملة فی غیر ما وضعت له فی اصطلاح التخاطب على وجه یصح، مع قرينة عدم إرادته».
۳. با توجه به عبارت فوق مجاز مفرد را با ذکر مثال تعریف کرده و اصطلاح تخاطب را توضیح دهید.
 - اصطلاح تخاطب یعنی اصطلاحی که دو طرف گفتگو (متکلم و مخاطب) در آن سخن می‌گویند مانند عرف عام یا عرف خاص.
 - مثال مجاز: استعمال لفظ ید در نعمت و قدرت.
 - تعریف مجاز با توجه به متن مشخص است.

۴. انواع استعاره را از حیث ترشیح، تجرید و اطلاق در مثالهای زیر مشخص کنید.

- أ. لدى أسد شاكي السلام مقذف / له لبد أظفاره لم تقلم: ج. ترشيح و تجرید
ب. غمر الرداء إذا تبسم ضاحكاً / غفلت بضحكته رقاب المال: ج. تجرید
ج. رأيت أسداً في المدرسة: ج. اطلاق
د. أولئك الذين اشتروا الضلالة بالهدى فما ربحت تجارتهم: ج. ترشيح

۵. استعاره بالکنایه و استعاره تخیلیه را در مثال «وإذ المنية أنشبت أظفارها ألفيت كل تميمة لا تنفع» طبق نظر خطیب قزوینی بیان کنید.

قد أضر في النفس تشبيه ولم يصرح بشيء من أركانها سوى المشبه ويسمى هذا التشبيه المضمرة في النفس استعارة بالكناية وقد دلّ على ذلك التشبيه المضمرة في النفس بآيات أمر مختص بالمشبه به للمشبه ويسمى هذا الإثبات (اثبات لازم المشبه به للمشبه) استعارة تخیلیه.
فتشبيه المنية بالسبع في النفس، استعارة مكنية واثبات الأظفار للمنية استعارة تخیلیه (نکته: آوردن خط آخر جواب کافی است)

۶. انواع کنایه را از حیث مکنیّ عنه در مثالهای زیر مشخص کنید.

- أ. إن السباحة والمروءة والندى في قبة ضربت على ابن حشر: ج. کنایه از نسبت
ب. حیّ مستوى القامة عريض الأظفار: ج. کنایه از موصوف
ج. زيد كثير الرماد: ج. کنایه از صفت
د. المجد بين ثوبيه: ج. کنایه از نسبت

۷. جناس تام و جناس محرف را با ذکر مثال توضیح دهید.

الجناس التام أن يتفق المتجانسان في أنواع الحروف وأعدادها وهيئاتها وترتيبها، نحو: يوم تقوم الساعة يقسم المجرمون ما لبثوا غير ساعة.
وجناس المحرف هي أن يتفق اللفظان في أعداد الحروف وترتيبها وأنواعها وأن يختلفا في هيئاتها نحو: جبة البرد جنة البرد.

۸. هر یک از عبارات زیر تعریف کدام یک از انواع سجع است؟

- أ. ما تساوى الفاصلتين في الوزن دون التقفية: ج. الموازنة
ب. جعل كل من شطري البيت سبعة مخالفة لأختها: ج. التشطير
ج. ما كان ألفاظ إحدى الفقرتين أو أكثره مثل ما يقابله من القرينة في الوزن: ج. الممانلة
د. ما كان الكلام بحيث لو عكسته بدأت بحرفه الأخير الحرف الأول كان الحاصل بعينه هذا الكلام: ج. القلب

* «هو أن يجيء قبل حرف الروى وما في معناه من الفاصلة ما ليس بلازم في السجع».

۹. معنای حرف روى و فاصله را در عبارت فوق توضیح دهید.

الروى هو الحرف الذى تبنى عليه القصيدة وتنسب إليه.
والفاصلة يعنى الحرف الذى وقع فى فواصل الفقر موقع حرف الروى فى قوافل الأبيات.